

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України "Про внесення змін до Закону України
"Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи" щодо встановлення належного рівня
пенсійного забезпечення"

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту акта

Учасники ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС та її наслідків ціною свого життя і здоров'я врятували людство від згубних наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, за що заслуговують на велику вдячність, шану і належний соціальний захист. Десятки тисяч наших співвітчизників змушені були назавжди залишити рідні домівки на радіоактивно - забрудненій території. Понад 2 млн. українців до тепер відчувають негативний вплив Чорнобиля.

Статтею 16 Конституції України встановлено, що подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

Разом з тим, з прийняттям Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" № 76-VIII від 28 грудня 2014 року відбулось скасування низки соціальних гарантій особам, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, встановлених Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28.02.1991 № 796-XII (далі - Закон № 796).

Також відповідно до положень цього закону було закріплено право Уряду на самостійне визначення розміру додаткових пенсійних виплат.

Конституційний Суд України, розглядаючи справу щодо пільг і гарантій чорнобильців у своєму Рішенні від 17.07.2018 № 6-р/2018 зазначив, що обов'язок держави щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу зумовлює надання особливого статусу громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Конституційний Суд України підкреслює, що необхідність збереження генофонду Українського народу викликана, перш за все, незадовільною екологічною ситуацією, спричиненою, зокрема, Чорнобильською катастрофою, наслідком якої стало погіршення стану здоров'я населення, демографічний занепад, зростання смертності потерпілого від Чорнобильської катастрофи населення, захворюваності дітей, підвищення рівня інвалідизації населення. Вкрай серйозними наслідками, породженими цією катастрофою, є також проблеми соціально-психологічного характеру у постраждалих від Чорнобильської катастрофи громадян.

Отже, виконання державою обов'язку щодо збереження генофонду Українського народу потребує належного обсягу державних видатків, зокрема, у сферу охорони здоров'я, соціального забезпечення та їх ефективного використання; підтримання у належному стані санітарного та

епідеміологічного благополуччя населення, створення ефективних заходів щодо попередження захворювань, зниження ризиків для здоров'я людини, що пов'язані з радіоактивним забрудненням значної території та негативним впливом цього фактора на довкілля та громадян.

Зважаючи на сутність статті 16 Конституції України, Конституційний Суд України вважає, що закріплення передбаченого у ній обов'язку держави у розділі I "Загальні засади" Конституції України вказує на засадничий характер цього обов'язку та на необхідність виокремлення категорії громадян України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи і потребують додаткових гарантій соціального захисту у зв'язку з надзвичайними масштабами вказаної катастрофи та її наслідків.

Встановлення у законах України пільг, компенсацій та гарантій громадянам України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, обумовлено виконанням державою свого конституційного обов'язку, передбаченого статтею 16 Основного Закону України, щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та збереження генофонду Українського народу. Такі пільги, компенсації та гарантії є особливою формою відшкодування завданої шкоди вказаній категорії громадян, а тому скасування чи обмеження цих пільг, компенсацій і гарантій без рівноцінної їх заміни свідчитиме про відступ держави від її конституційного обов'язку.

Конституційний Суд України у Рішенні від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 у справі щодо пільг, компенсацій і гарантій наголосив на недопустимості скасування окремих пільг, компенсацій та гарантій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, зазначивши, що "відповідно до статті 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи є обов'язком держави. Одним із тяжких наслідків аварії на ЧАЕС стала втрата здоров'я громадянами. Законами України таких громадян віднесено до відповідних категорій, вони потребують відновлення втраченого здоров'я, постійної медичної допомоги та соціального захисту з боку держави".

У Рішенні у справі про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 Конституційний Суд України, зокрема, встановив, що Закон № 796 визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на охорону їх життя і здоров'я, оскільки відповідно до статті 50 Конституції України кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди; Конституційний Суд України неодноразово констатував, що Конституція та закони України виокремлюють певні категорії громадян України, які потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави.

Скасування пільг, компенсацій та гарантій не відповідає конституційному обов'язку держави, передбаченому у статті 16 Основного

Закону України, щодо осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, тому пільги, компенсації та гарантії є такими, що захищені Конституцією України від негативних наслідків для цієї категорії осіб при внесенні змін до законодавства України.

Враховуючи такі правові позиції Конституційного Суду України, а також підтримуючи роботу чорнобильських організацій щодо відстоювання прав та гарантій чорнобильців, які змінювалися на законодавчому рівні у бік погіршення, пропонується проект закону, яким передбачено відновлення і встановлення належного рівня пенсійного забезпечення постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.

2. Цілі та завдання проекту акта

Цілі та завдання законопроекту – суттєве покращення пенсійного забезпечення чорнобильців шляхом встановлення у законі розмірів мінімальних пенсійних виплат, додаткових пенсій та компенсацій.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Проектом закону пропонується встановити такі розміри пенсійних виплат:

1) пенсії особам з інвалідністю, яким встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою:

для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, евакуйованих із зони відчуження, відселених із зон безумовного (обов'язкового) відселення, осіб з інвалідністю з дитинства, які досягли повноліття: по I групі інвалідності – 10 прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність; по II групі інвалідності – 8 прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність; по III групі інвалідності – 6 прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність;

для інших осіб з інвалідністю, щодо яких встановлений причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою: по I групі інвалідності – 4 прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність; по II групі інвалідності – 3 прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність; по III групі інвалідності, дітям з інвалідністю – 2 прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність.

2) додаткову пенсію за шкоду, заподіяну здоров'ю, особам, віднесеним до категорії 1: особам з інвалідністю I групи – 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність; особам з інвалідністю II групи – 75 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність; особам з інвалідністю III групи, дітям з інвалідністю, а також хворим внаслідок Чорнобильської катастрофи на променеву хворобу – 50 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність..

3) додаткову пенсію за шкоду, заподіяну здоров'ю, особам, віднесеним до категорій 2, 3, 4: у розмірі 40, 30, 20 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, відповідно.

Також передбачено встановити розмір щомісячної компенсації у разі втрати годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї, який був на його утриманні, на рівні 50% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

4. Стан нормативно-правової бази у цій сфері правового регулювання

У цій сфері правового регулювання діють: Конституція України та Закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

Реалізація проекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Додаткові видатки для реалізації цього проекту Закону становитимуть близько 500 млн. грн. на місяць.

Для забезпечення реалізації закону у поточному році Кабінету Міністрів пропонується доручити подати проект закону про внесення змін до державного бюджету.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проекту акта

Прийняття проекту закону дозволить суттєво покращити пенсійне забезпечення осіб з інвалідністю з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, дітей з інвалідністю інвалідів та з осіб інвалідністю з дитинства, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, шляхом встановлення достойного рівня пенсійних виплат.

Крім того, також буде забезпечено підвищення пенсійних виплат осіб, віднесених до категорій 2, 3, 4.

Народний депутат України

Королевська Н.Ю.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Королевська Наталія Юріївна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000007FAE280040978700
Дійсний до: 28.08.2022 13:23:42

Апарат Верховної Ради України
№ 128д9/1-2021/5940 від 12.01.2021

